

סוף עידן העבודה המאורגנת בישראל

לינדה עפרוני

בפרוס חגיגות ה־60 למדינת ישראל, אין למרבית העובדים בישראל שום סיבה למסיבה. קשרי ההון־תקשורת־שלטון מאפילים על הכול.

ראוי והשביחה הייתה בלתי נמנעת אחרי ששרד האוצר אסר על משרד החינוך את ניהול המשבר, זאת, מהנימוק כי הוא הגורם המתקצב.

אלא שהמאבק שהוביל רן ארז, יו"ר הארגון, נוהל בצורה לא נכונה. טעות אחת הייתה בכך שהארגון המתין תקופה ארוכה, בה נצברה שחיקה שמשמעותה תוספת שכר גבוהה, וזאת במקום תביעות קטנות יותר שמחולקות למספר פרקי זמן. בנוסף, ארגון המורים לא הביא בחשבון את יכולתה של שרת החינוך, יולי תמיר, לבצע מהלך של הפרד ומשול חכם ביותר, בינם לבין הסתדרות המורים. הרפורמה כביכול, עליה הסכימה הנהלת הסתדרות המורים, הוציאה את ילדי הגן והכיתות הנמוכות של בתי הספר מתוך המאבק. דבר זה השפיע באופן קריטי על יעילות שביטת המורים בחטיבות הביניים ובתיכונים. אם נוסיף לכך את האסטרטגיה המוטעית שהתוו יועצי התקשורת של ארגון המורים, נבין כי הכישלון היה בלתי נמנע. שרת החינוך כבלה את ידיה במו עצמה, משרד האוצר התנהג כבעל בית ולא כגורם מבצע של מדיניות, הציבור היה אדיש והשביחה לא יצרה לחץ על ההורים שרק ילדיהם הבוגרים ושאר בבית.

בשנת 2007 היינו עדים לשני מאבקים מקצועיים גדולים שלוש בשביתות ארוכות – מאבק ארגון המורים העל־יסודיים ומאבק הסגל הבכיר של המוסדות המתוקצבים להשכלה גבוהה. בכוחו של ניתוח מאבקים אלה ללמד על החברה הישראלית בפרוס שנת ה־60 למדינה.

כישלון מאבק ארגון המורים העל־יסודיים

מדובר במאבק צודק על רקע של שחיקת שכר המורים בבתי הספר העל־יסודיים. שחיקה, בהשוואה לשכר המהנדסים, שהצטברה במהלך של כשבע שנים. תוספת השכר המשמעותית לה זכו המורים הייתה באוגוסט 1994, ומאז כל ההישגים נמחקו. מדובר במורים בעלי תואר אקדמי ראשון וחמש־עשרה שנות ותק, אשר שכרם הממוצע ברוטו מגיע לכ־7,000 ש"ח לחודש. אין ספק ששכר כזה אינו

ד"ר לינדה עפרוני, כלכלנית.

לבתי הדין לעבודה יש תפקיד מרכזי במאבקים קיבוציים – הם אמורים להכריע בשאלה של זכות השביתה. לאחר הכרזה על סכסוך עבודה קיבוצי עקב מחלוקת בין נציגות העובדים לבין המעסיק, נדרשים על פי חוק ארבעה-עשר ימי צינון לניהול משא ומתן בתום לב ולליבון סוגיות מפתח על מנת למצוא פתרון למחלוקת בין הצדדים. אם בית הדין מתרשם שנוהל משא ומתן בתום לב, הדיונים מוצו ועדיין יש פערים שלא ניתן לגשר עליהם, תפקידו להכריע בבקשת המעסיק לצו מניעה כנגד השביתה.

אולם אם המעסיק, במקרה שלנו, משרד האוצר, מניח מראש כי בית הדין יענה לבקשתו ויורה לשובתים לחזור לעבודה, אזי השביתה לא תהיה אפקטיבית. היא לא תהווה גורם הרתעה, כפי שהיא אמורה להיות במצב בו יש סיכוי סביר שהשביתה תזכה לאישור בית הדין.

אולם, בתי הדין לעבודה בישראל לא תמיד ממלאים את תפקידם כראוי. כאשר מדובר במאבקים בהם האוצר הוא צד לסכסוך, נוטה בית הדין הארצי, בראשות השופט סטיב אדלר, להפוך למגשר.

הזמן הרב של הדיונים המשפטיים, ללא הכרעה ברורה ומהירה, פועל בדרך כלל לרעת העובדים. תהליך זה בלט במיוחד במקרה של הסגל האקדמי הבכיר, ואלמלא הלחץ הציבורי שהביא את משרד האוצר להגמיש את עמדתו, בית הדין היה ממשיך לגרור את הסכסוך.

קשה להתעלם מן התחושה שהחרב המתהפכת מעל עתידם של בתי הדין לעבודה בישראל, כפי שנתגלה מתכנית ממשלת נתניהו, משפיעה על עצמאות בתי הדין. אמנם, התכנית לבטל את בתי הדין לעבודה נגנזה לעת עתה, אבל האיום עשה את שלו. בכך נפגעה מאוד זכות השביתה בישראל, בהתחשב בעובדה שמרבית ההסכמים הקיבוציים שנותרו בישראל הנם במגזר הציבורי, קרי אצל המעסיק הממשלתי, אם במישרין ואם בעקיפין.

היכן ההסתדרות?

ההסתדרות החדשה, שהיא הארגון היציג הגדול ביותר של העובדים המאורגנים, פשוט התאיידה. תהליך זה החל כבר

בתקופת עמיר פרץ, אשר הפך את ההסתדרות למפלגת "עם אחד". עופר עיני שכלל את השיטה, לפיה לא מתווכחים עם מעסיקים חזקים. לפיכך, משנת 2000 לא נחתם הסכם מסגרת ארצי במגזר הציבורי, קרי אל מול משרד האוצר ויתר המעסיקים הציבוריים. לכן, שחיקת השכר כפי

שעולה גם מניתוחים סטטיסטיים רשמיים, גדלה והלכה. ההסתדרות החדשה, בהנהגת עופר עיני, חתמה ב-2007 על הסכם קיבוצי שמעניק 5% לתקופה שעד סוף שנת 2009. דהיינו, למשך תשע שנים. גם אם נותר על שבע השנים שקדמו להסכם ונייחס את התוספת לשלוש השנים 2007-2009, מתברר כי העובדים הפסידו, ובגדול.

האינפלציה בשנת 2007 הסתכמה ב-3.4%, כך ששתי המנות המיועדות להיות משולמות ב-2008 לא מכסות אפילו על התייקרות זו, שלא לדבר על

ההתייקרות בשיעור של כ-6% לשנים 2008 ו-2009. מכאן, שאפילו נומינלית אין די בתוספת שהשיג עיני, ובוודאי שאין סיכוי לשום תוספת ריאלית, בפרט כאשר האינפלציה במגמת עלייה.

אולם אל חשש. עיני הזדרז לשמש מתווך במשבר המורים והמרצים, שהם ארגוני עובדים עצמאיים, והבטיח שהוא לא ידרוש לפתוח את הסכם העבודה במגזר הציבורי ולא יבקש פיצוי ראוי יותר לעובדים שהוא מייצג. נשאלת השאלה: באיזו זכות הוא פועל כך? מדוע האיגודים המקצועיים שותקים?

התשובה מורכבת משני חלקים הקשורים זה לזה. עופר עיני פועל מתוך פזילה אל המעסיקים, גם הציבוריים וגם העסקיים, וחוסך להם מיליארדי שקלים בעלויות עבודה. לכן הם משבחים אותו, מרעיפים עליו כיבודים ציבוריים ומעצימים את כוחו. באמצעות כוח זה הוא משיג את שתיקת מתנגדיו הפוטנציאליים ובכך נמנעת ביקורת על דלות הישגיו. אם נוסיף לכך את העובדה שמאז שנת 2000, לא השיגה ההסתדרות תוספות יוקר לכלל השכירים במשק, נבין ממה נובע כוחו של עופר עיני, אשר מן הסתם ידאג לתרגם אותו לטובת האינטרס האישי שלו.

יש לזכור, כי הסכם תוספת היוקר נחתם בין ההסתדרות לבין לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים, ולאחר מכן חל עליו צו הרחבה שמחיל את ההסכם על כל המשק. שחרור המעסיקים מתשלום תוספת יוקר, אפילו בשיעור סמלי של 50 ש"ח במוצע לעובד, פירושו חיסכון למעסיקים של 125 מיליון שקל לחודש משכרם של שניים וחצי מיליון השכירים בישראל.

בתי הדין לעבודה בישראל לא תמיד ממלאים את תפקידם כראוי. כאשר מדובר במאבקים בהם האוצר הוא צד לסכסוך, נוטה בית הדין הארצי, בראשות השופט סטיב אדלר, להפוך למגשר

שחרור המעסיקים מתשלום תוספת יוקר, אפילו בשיעור סמלי של 50 ש"ח במוצע לעובד, פירושו חיסכון למעסיקים של 125 מיליון שקל לחודש משכרם של שניים וחצי מיליון השכירים בישראל

מנת לסכל את חקיקת הכנסת. אלא שהתרמית גדולה בהרבה. מעבר לשאלת הביצוע, האכיפה והצבירה של הכספים מבעלי שכר נמוך, יחסית, בעבודות מזדמנות וללא כל ייצוג, מתברר כי הם ישלמו עבור מה שהיה מגיע על פי חוק. כיום, מקבלי קצבת זקנה מהביטוח הלאומי שאין להם מקורות כספיים ואף לא פנסיה ממקום עבודה, זכאים להשלמת הכנסה בגובה של 1,000–1,300 ש"ח לחודש. זהו בערך הסכום אותו יקבלו אם תמומש תכנית הפנסיה של עיני וברוש, וזאת, בתנאי שהם ישלמו משכרם הדל את חלקם חודש בחודשו, במשך שנים רבות, כדי לממן את הסכום אותו הם זכאים כיום לקבל מהמוסד לביטוח לאומי.

בפרוס חגיגות ה־60 למדינת ישראל אין למרבית העובדים בישראל שום סיבה למסיבה. גם לשליש מהעובדים המאורגנים אין שום סיבה לבטוח בהסתדרות שהיא אכן תייצג אותם נאמנה. קשרי ההון-תקשורת-שלטון מאפילים על הכול. ■

על רקע התנהלות ההסתדרות, שלדעתי היא לא פחות מאשר מעילה באמון וייצוג בלתי הוגן של העובדים – הנאלצים לשלם עבור הטיפול הארגוני הזה – אפשר להסביר את החגיגה התקשורתית סביב ה"הישג" בדבר הסכם הפנסיה לכל עובד. מדובר בהטעיה ובזריית חול בעיני הציבור בעזרת התקשורת. רובה של זו נמצאת בבעלות אנשי עסקים החוסכים כסף רב באמצעות ההסכמים שההסתדרות חותמת ו/או לא חותמת, בשם העובדים המועסקים אצלם בעסקיהם הענפים. הכנסת קבעה כי אם לא ייחתם הסכם קיבוצי לגבי פנסיה לעובדים להם אין הסכם בנושא, יחול עליהם הסכם הפנסיה הנוהג כיום, לפיו מופרשים דמי גמולים בשיעור של 20.5% לחודש משכר המבוטח. לפיכך, הזדרזו עופר עיני ושרגא ברוש, נשיא לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים, לחתום בראשי תיבות על הסכם עקרונות לפנסיה נחותה בהרבה, וזאת, על

מוסד ביאליק

הוצאת ספרי איכות

פרטים והזמנות: ■ באתר www.bialik-publishing.com ■ בטלפון: 02-6797942
פקס: 02-6783706 ■ ת.ד. 92 ירושלים 91000 ■ דוא"ל: bialik2@actcom.co.il

את ספרי מוסד ביאליק תוכלו לרכוש ברשת צומת ספרים, סטימצקי ובחנויות ספרים מובחרות וכן באולם התצוגה של מוסד ביאליק, רחוב פייר קניג 37 ירושלים
בין השעות 07:30 - 14:30

בקרו בקטלוג מוסד ביאליק שבאתר: www.bialik-publishing.com
לרשותכם חומר עשיר למחשבה